

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

7. Vtrum relatio terminetur ad absolutum, an ad respectum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

ponatur secundum album: ergo non est totaliter intrinseca. *Confirmatur hoc*, quia probabiliter nulla forma existens in subiecto potest dare novam denominationem intrinsecam physica subiecto, nisi aliter se habeat intrinsece respectu illius: si d. similitudo, quæ oritur ad positionem primi albi, non aliter se habet intrinsece respectu albi, similis, quando ponitur secundum album: ergo tunc non dat novam determinationem intrinsecam, & consequenter nova denominatio similis, quam habet album simile ad secundum album, non erit totaliter saltem intrinseca.

87. *Responderi posset* ad hoc, iuxta principia Thomistarum apud Complutenses hic quæst. 7. quod licet relatio, qua refertur pater ad primum filium, non posset referre ipsum ad secundum abique nova extensione, bene tamen posset hoc facere mediante extensione, sicut per scientiam habituales, qua facilitatur quis ad unam conclusionem, potest facilitari ad alteram mediante extensione eius.

Contra, quia, præterquam quod exemplum illud de scientia habituali sit æque difficile & falsum, ac hoc quod dicunt de relatione: præter hoc, inquam, quæro quid sit nova illa extensio: Si sit aliquid reale de nouo adueniens, quandoquidem eo posito referatur pater ad secundum filium, & non posito non referatur nihil, impedit, quominus sit relatio noua, & sic habetur intentum.

Deinde, quemadmodum pater, qui non erat ante patrem secundum filium, sit de nouo pater eius per illam novam extensionem, quæ non esset relatio: ita posset dici de nouo pater primi filii per aliquam extensionem, quæ non esset relatio. Si non sit quid reale novum: ergo manet difficultas argumenti integre.

Quod si dicatur esse respectus rationis, prout significant Complutenses. *Contra*, quia nullo intellectu cogitante pater sit de nouo realiter pater secundum filium: ergo non habet esse tale mediante extensione, quæ esset ens rationis, ut est evidens.

88. *Probatur quintò*, plures filii habent plures correlationes ad patrem, scilicet plures filiationes: ergo pater habet plures paternitates ad ipsas. Antecedens conceditur ab aduersariis, & est manifestum, quia una numero relatio non potest subiectari in subiectis realiter distinctis, præsertim taliter, ut possit remanere destructo quocumque ex ipsis. Probatur consequentia, quia correlationes debent esse simul tempore secundum Philosophum, & omnes: sed si non essent plures paternitates in patre, non essent simul correlationes, nam prius tempore posset esse paternitas vlla una, quæ esset in patre, quam esset filiatio secundum filium, qui posterius produceretur.

Dices correlationes adæquatas esse simul tempore, non verò correlationes inadæquatas; illas autem filiationes filiorum plurium non esse, nisi correlationes inadæquatas paternitatis.

Contra, quia paternitas una est adæquata correlatio unius filiationis: ergo filiatio una est adæquata correlatio unius paternitatis, & consequenter responsio est falsa. *Præterea* contra hanc responsionem faciunt ea, quæ supra diximus in probatione secunda & tertia.

89. *Probatur ultimò*, quia sicut actio est essentialiter modus, per quem aliquid dicitur producere terminum: ita similitudo est essentialiter modus, per quem aliquid refertur ut simile: ergo sicut implicat quod actio sit, & non producat per eam omnis terminus natus produci per ipsam, ita implicat poni relationem in subiecto, & non referri subiectum ad omnem terminum, ad quem nata est illa similitudo ipsum referre: ergo similitudo qua refertur patres ad primum alium, non est nata ipsum referre ad secundum album: quandoquidem possit existere sine secundo albo.

90. *Obiicitur primò*: si multiplicarentur similitudines ad multiplicationem terminorum in uno patre, aut paternitates in uno patre, sequeretur quod unus patres non esset unum simile, sed plura similia, & unus homo plures patres, & non unus pater: si enim ab una similitudine patres habet esse unum simile, quare à duabus similitudinibus non haberet esse duo similia?

Respondeo negando consequentiam, quia ad multiplicationem formarum accidentalium non est necesse ut multiplicentur concreta, ut patet exëplis. Si enim quis haberet

plures scientias, Logicam scilicet, Metaphysicam, & Theologiam, non diceretur esse plures scientes, sed unus sciens; deinde Sol producens diuersis actionibus, v. g. liquefaciens & obdurans, non dicitur plura agentia, sed unum agens; & ut maneamus in proposito, patres relatus per similitudinem ad alium patrem, & per dissimilitudinem ad alium, quamuis, secundum aduersarios etiam, haberet plures relationes, non diceretur plura relata, sed unum relatum. Itaque ad probationem dico, quod non ab una similitudine præcise habeat patres esse unum simile, sed etiam ex eo quod ipse sit unus: nam si poneretur una relatio in pluribus patribus, essent plura similia, & non unum tantum simile, & similiter non à pluribus similitudinibus præcise haberetur plura similia, sed requiritur necessario pluralitas subiectorum seu fundamentorum.

90. *Obiicitur secundo*: Una numero potentia potest respicere plura obiecta & plures actus: ergo una relatio potest respicere plures terminos numero distinctos etiam tales, quorum unum possit respicere non respiciendo alterum.

Respondeo primò, hoc argumentum etiam posset virgeri contra aduersarios, quia si quid valet, æque probat unam relationem posse referre ad plures terminos distinctæ speciei; nam una potentia potest tendere in obiecta & actus distinctæ speciei, voluntas enim potest producere amorem & odium, intellectus apprehensionem & iudicium, assensum & dissensum, oculus visionem coloris & nigredinis: ergo si idem sit de relatione & potentia, una relatio poterit respicere plures specie terminos.

Respondeo secundo directe, negando consequentiam & disparitas est, quod relatio dependeat in esse & conservari à termino, quem respicit, quia essentia ipsius consistit in actuali determinatione fundamenti ad illum terminum, & consequenter nequit respicere terminum, à quo ita non dependet: sed si respiceret plures terminos, quorum unum posset respicere actu, non respiciendo actu alterum, non ita dependeret ab omni termino quem respicit, ut patet: ergo nequit respicere tales terminos: potentia vero non dependet nec in fieri, nec in conservari ab illis actibus, & obiectis, quæ respicit, & propterea non est inconueniens, quod respiciat plura talia.

Præterea potentia respicit plura, quatenus est potens producere plures actus, & per illos tendere in obiecta: relatio verò respicit terminos per modum actualis determinationis fundamenti ad illos: facilius autem est sine dubio alicui respicere plura in actu primo per modum potentis, quam in actu secundo per modum facientis aut producentis, unde fit ut una res habeat simul potentiam ad contradictoria, verbi gratia ad amandum, & non amandum, cum tamen contradictoria non possint esse simul in illo.

Adde ad hæc, non esse rationes vllas, unde colligatur quod eadem potentia non possit respicere plures actus, & obiecta; imò experientiam & rationem docere contrarium; esse vero rationes, ex quibus colligatur eandem relationem non posse versari circa plures terminos sic, ut possit actu terminari ad unum, & non terminari actu ad alterum.

QVÆSTIO VII.

Unum relatio terminetur ad absolutum, an ad respectum.

91. **N**ON queritur hic, an relatio possit terminari ad aliam relationem; nam in sententia admittente unam relationem fundari in alia, verbi gratia in paternitate similitudinem ad aliam paternitatem, certum est illam relationem similitudinis terminari ad alteram paternitatem cui paternitas illa, in qua fundatur ista similitudo, est similis.

Verus ergo sensus huius controuersie est, an quando aliqua res refertur relatione ad aliam rem, relatio, qua refertur, terminetur ad correlationem, quæ est in illa alia re, an vero ad ipsam aliam rem, in qua est illa correlatio, secundum se & rationem illam, secundum quam subiectat istam correlationem; verbi gratia, an relatio similitudinis, qua album refertur ad aliud album, terminetur ad istud aliud album ut album, an vero terminetur ad correlationem similitudinis, quæ est in illo alio albo, aut ad aliud illud album, ut habet istam correlationem. Si terminetur ad fundamentum correlationis secundum se,

Disparitas inter potentiam & relationem quantum ad respiciendum plures terminos.

vt abstrahit à correlatione, tum relatio terminatur ad absolutum, siue istud fundamentum sit relatio, siue non, quia capimus hic absolutum pro fundamento correlationis; si autem terminetur ad correlationem, seu ad fundamentum quatenus afficitur correlatione formaliter, tum terminabitur ad relatum. Hic est verus sensus huius questionis, & in hoc sensu.

Prima sententia est, quod relatio prædicamentalis omnis terminetur ad relatum formaliter. Hanc tenet *Diuus Thomas* 1. par. quest. 13. art. 7. & cum eo, *Caetanus*, *Bagnes*, *Nazarus*, *Zumel*, *Flandria*, *Arauxo*, *Sanchez*, quos citant & sequuntur *Complutenses* hic quest. 6. qui addunt eam esse procul dubio Aristotelis, & congruentiorem Christianæ Philosophiæ ac Theologiæ, inuitantes scilicet, hoc specioso encomio ad eam amplectendam, quos rationibus adducere nequeunt.

Secunda sententia est omnem relationem terminari ad absolutum, & non ad relatum formaliter. Ita *Scotus* in 1. dist. 26. quest. 1. & distinct. 30. quest. 1. ac eius discipuli, quos sequuntur *Vasques* 1. par. disputat. 159. cap. 6. *Suar.* disput. 47. Met. sect. 16. *Hurtad.* disput. 15. sect. 7. *Ogna*, *Lorinus*, *Valbius*, & ex Thomistis *Capreolus*, *Soncinus*, *Sotus*.

Tertia sententia distinguit inter relationes prædicamentales mutuas, & non mutuas, & asserit non mutuas terminari ad absolutum, & non ad relatum, quandoquidem non sit relatio in termino, ad quam referantur, dicit autem mutuas relationes terminari ad relatum, & non ad absolutum. Ita *Ferrar.* 2. contra gentes c. 11. *Maf. hic* quest. 3. *Gallego* contr. 29. *Ruinus* quest. 7. *Vallius* 2. par. quest. 13. & *Fonseca*.

CONCLUSIO I.

Relationes
mutue ter-
minantur
ad absolu-
tum,

93. *Relationes non mutue, id est quæ non habent correlationem sibi correspondentem in termino, terminantur ad absolutum, & non ad relatum.* Hæc est secunda & tertia sententia contra primam.

Probat efficaciter, quia non est vlla relatio in termino ratione cuius posset dici quod terminarentur ad relatum: ergo non possunt terminari ad illud. Huius rationis vis magis patebit in exemplo. Itaque vt hic supponi debet, scientia dicit relationem tertii generis ad scibile, scibile autem non dicit relationem prædicamentalem ad scientiam; propterea relatio illa scientiæ dicitur non mutua: quandoquidem ergo in scibili, ad quod terminatur illa relatio scientiæ, non detur relatio alia correspondens relationi illi scientiæ, sequitur relationem scientiæ non terminari ad scibile, vt afficitur alia relatione, & consequenter illam relationem non terminari ad relatum, sed ad absolutum.

Respondet ad hanc rationem *Fonseca* relationes tertii generis quæ sunt non mutue, non habere quidem in termino relationem realem sibi correspondentem, habere tamen relationem rationis, verbi gratia in scibili, ad quod refertur relatio scientiæ, non datur alia relatio realis, quæ refertur ad scientiam; bene tamen datur in eo relatio rationis, quod sufficit ad propositum, quia scientia refertur ab scibile, non vt relatum relatione reali, sed vt relatum relatione rationis.

Contra quia hic non querimus de termino rationis, ad quem posset quis imaginari quod refertur relatio, sed de termino reali ipsius. Deinde terminus formalis & materialis vt quod & vt quo relationis realis debet esse realis: ergo non sufficit aliquid rationis pro tali termino ipsius.

Contra secundò, quia quando oculus, verbi gratia videt actu parietem, non est necesse vt fingatur vllus respectus rationis in pariete viso, & tamen tum visio refertur actu ad parietem, & relatio visionis vere tum terminatur ad aliquid; non ad ens rationis, cum nullum sit tum, vt suppono: ergo ad aliquid reale: sed non ad relationem realem, quandoquidem non datur, ergo ad ipsum absolutum.

94. *Respondent Complutenses* cum *Caetano*, *Nazario*, & alijs, negando consequentiam: quia quamuis non detur alia relatio in termino relationis non mutue, tamen ille terminus habet denominationem relatiuam ab ipsamet relatione non mutua: verbi gratia, scibile refertur ad scientiam per ipsamet relationem, quæ est in

scientia, & terminatur ad scibile, & vt sic scibile denominatur, & habet esse relatiuum, terminat relationem scientiæ: & idem est de reliquis huiusmodi.

Hæc doctrina proponitur supra à *Complutensibus* fule latis, sed nullo modo satisfacit. *Primò*, quia sequeretur relationem esse terminum formalem sui ipsius, & eam consequenter ad se terminari; quo nihil absurdius excogitari potest. *Secundò*, quia ideo scibile, verbi gratia, denominatur à relatione scientiæ, quia terminat illam: ergo prius est natura quod illam terminet, quam quod denominetur per ipsam, & consequenter pro illo priori relatio habet terminum sufficientem: sed non habet relatiuum tum: ergo non determinatur formaliter, & per se ad relatum. *Tertiò*, quia quamuis non consideremus colorem, vt visibile formaliter, seu vt denominatum per relationem visionis, potuissimus bene intelligere quod terminaret relationem visionis: ergo non est dicendum quod terminet, vt sic denominatur. Probat consequentia, quia ideo potissimum id diceretur, quia non posset concepi, quomodo terminaret, nisi vt sic denominatur.

Probat secundò hæc conclusio, quia relationes mutue non terminantur ad relationem, seu relatum: ergo nec non mutue. Consequentia patet à fortiori: & admittitur ab omnibus; antecedens patebit ex probationibus conclusionis sequentis.

CONCLUSIO II.

Relationes
mutue ter-
minantur
ad absolu-
tum.

95. *Relationes mutue, v. g. similitudines, paternitates, equalitates, terminantur ad absolutum, & non ad relatum.* Hæc est iuxta secundam sententiam contra primam & tertiam.

Probat primò contra tertiam sententiam specialiter, quia relationes non mutue terminantur ad absolutum: ergo & mutue. Admittant aduersarii antecedens. Probat consequentia, quia eadem prorsus est ratio: nam licet in termino mutuarum relationum sit alia relatio, & non sit in termino relationum non mutuarum; tamen illa relatio est impertinentissima ad terminandum relationem mutua: tum quia si per impossibile non esset, tam bene posset relatio mutua terminari ad fundamentum eius, quam relatio non mutua terminatur de facto absque relatione; tum quia ipsum absolutum fundamentum istius relationis habet sufficientissimam rationem terminandi ipsam; tum quia non ponitur illa correlatio ad hoc vt possit mutua terminari, sed ad hoc vt terminus referatur intrinsece ad subiectum relationis mutue, verbi gratia filio non ponitur, vt substantia filij terminet paternitatem, sed vt illa substantia referatur intrinsece ad substantiam patris.

Probat secundò absolute: terminus ponitur in definitione relationum mutuarum tanquam additum: ergo & cognitio ipsius requiritur ad cognoscendam naturam vnius relationis, quatenus distinguitur ab omnia relatione: si quis enim velit cognoscere, an duæ aliquæ relationes, quæ sunt in eodem fundamento, sint eiuſdem vel diuersæ rationis, debet necessario recurrere ad terminum formalem, ad quem terminatur relatio: ergo ille terminus formalis, ad quem terminatur relatio, est prior relatione terminata: sed altera correlatio non est prior illa, nec relatiuum formaliter constitutum per illam, vt sic constitutum est; nam secundum omnes, correlationes mutue sunt simul natura.

Confirmatur hoc, quia relatio mutua præexigit fundamentum, & terminum, ex quorum positione sequitur necessariò per emanationem; sed non præexigit correlationem, nec correlatiuum formaliter, vt est euidens: ergo terminus illius non est correlatiuum.

96. *Respondent aduersarii*, & speciatim *Complutenses* ex *Nazario*, terminum qui specificat relationem, quæ præexigitur ipsi, esse terminum radicalem & materiale, non vero formalem.

Contra, quia gratis & sine fundamento villo dicunt, illum terminum, qui ponitur in definitione relationis, & requiritur ad eius specificationem, & ex cuius positione sequitur relatio, non esse terminum formalem relationis; sed radicalem.

Deinde

Deinde ille est terminus formalis, qui sufficeret, si per impossibile tolleretur quodcumque aliud, ad terminandum relationem: sed ille terminus, quem ipsi vocant radicalem & materialem, v.g. substantia filij supposita generatione passiva, quamvis non haberet correlationem, vt si per possibile, aut impossibile tolleretur ab ipso filio, esset sine dubio sufficiens ad terminandam paternitatem, imò terminaret ipsam actu: ergo ille terminus est terminus formalissimus paternitatis, & ad rationem ipsius, vt talis est, impertinentissima est illa correlatio: & hinc dixi supra, quod sit eadem ratio de mutuis & non mutuis, quantum ad terminationem earum ad relatiuum.

Confirmatur hoc, quia non ideo ponimus correlationes mutuas, vt terminus possit terminare formaliter relationes mutuas, nam potuissimus dicere, quod isti termini terminarent illas absque correlatione mutua, sicut termini non mutuarum terminant illas: & hinc sane, si dicendum esset, quod relatio terminaretur ad relatiuum necessarium, non tamen dicendum esset quod relatio mutua terminaretur ad relatiuum constitutum per relationem oppositam, sed ad relatiuum constitutum eo modo, quo relatiuum, quod est terminus relationis non mutua, constituitur, nimirum vel per respectum rationis, vt tenet *Fonseca*, vel per denominationem extrinsecam desumptam à relatione terminata, vt dicunt *Complutenses*.

Si autem quæras, quare ergo ponatur correlatio mutua? Respondeo, quod finis ponendi ipsam sit, vt terminus referatur intrinsece ad alterum extremum, quemadmodum alterum extremum intrinsece refertur ad illum. Ideo autem ponitur effectiue quoties ponitur altera relatio, quia toties applicatur causa sufficienter productiua, aut emanatiua, vt ita dicam, ipsius, non minus, quam applicatur causa productiua, seu emanatiua alterius relationis; vnde tam vna, quam altera debet poni simul, & si vna nequit impediri, altera etiam eadem ratione impediri nequit.

97. Probatur tertio: & confirmatur prædicta probatio: fundamentum quod ponitur in definitione relationis, & ex cuius positione sequitur, est fundamentum formale, & non radicale, & non constituitur in esse reali per relationem vllam ex correlationibus: ergo terminus qui ponitur in definitione relationis, & ad cuius positionem sequitur, est terminus formalis, nec debet constitui per relationem. Antecedens videtur euidens. Probatur consequentia tum à paritate rationis; tum, quia eodem modo loquuntur absolute Philosophi, & alij Doctores de fundamento & termino: ergo si per fundamentum intelligant fundamentum formale, per terminum intelligunt terminum formalem; & sane satis æquiuoce & imperfecte procederent, si dum dicunt relationem orti ex fundamento & termino, intelligerent per fundamentum, formale fundamentum, & per terminum, non formalem, sed fundamentalem terminum, seu radicalem.

Confirmatur, & fere recidit in idem, quia ante relationem debet fundamentum intelligi constitutum non solum radicaliter, seu fundamentaliter, sed formaliter: ergo etiam ante ipsam debet terminus intelligi constitutus formaliter, & non sufficit, quod intelligitur constitutus radicaliter.

98. Assignant disparitatem *Complutenses*, quod relatio exigit fundamentum ex communi ratione accidentis, seu vt dicit esse in, & ideo comparatur ad fundamentum, vt ad causam, & debet præexigere ipsum formaliter constitutum; comparatur verò ad terminum ex propria ratione particulari, quatenus relatio est, seu dicit esse ad: ex qua parte, inquirunt, relatio non habet esse in rerum natura formaliter loquendo, sed solum habet oppositionem ad correlatiuum; ac proinde non præexigit terminum formaliter constitutum in ratione termini.

Hæc doctrina mihi difficilior videtur ipsam sententiam, ad quam defendendam adducitur. Impugnatur primo, quia non solum ex ratione accidentis, vt sic, præexigit relatio fundamentum, sed ex ratione sua particulari; vnde si non daretur vlla ratio accidentis vt sic, communior relatione, vt si non esset possibile vllum aliud accidens præter re-

latiuum, sed ens vt sic immediate contraheretur ad substantiam & ens relatiuum, profecto, ens relatiuum præexigeret fundamentum quatenus relatiuum est. Deinde non ex ratione accidentis, vt sic, præexigit fundamentum, ex quo necessario emanet posito termino, quia aliàs omnia accidentia deberent sic emanare ex suis fundamentis, quod falsum est; sed ex ratione sua particulari id exigit: ergo falsum est, quod ex sola ratione accidentis, vt sic, præexigit fundamentum.

99. Impugnatur secundo, quia falsum est, quod relatio quatenus dicit esse ad, non sit quid reale existens in rerum natura, quia ipsa relatio secundum esse suum proprium distinctum ab esse absoluto & ab esse entis vt sic, communi entis absoluto & respectiuo, est quid reale existens in rerum natura; similitudo enim, vt similitudo, existit in re simili, & paternitas in patre: ergo existunt realiter prædicata constitutiua eius: sed esse ad est prædicatum constitutiuum eius non minus, quam rationalitas est constitutiuum hominis: ergo etiam in quantum dicit esse ad, est quid reale existens in rerum natura. Nec sane capere possumus, quid sibi velint prædicti auctores, dum hoc negant: & licet citent pro se sanctum Thomam, vel exponendus sanctus Doctor ad aliquem alium sensum; vel certe doctrina ipsius hac in parte nequit subsistere.

Impugnatur tertio, quia certum est, non minus debere præsupponi terminum aliquem ad relationem quam fundamentum: ergo præsupponit terminum constitutum formaliter sub illa ratione, sub qua præsupponitur, non minus quam præsupponit fundamentum.

100. Probatur quarto conclusio, quia ideo album vt album non posset terminare relationem similitudinis fundatæ in altero albo, sed debet ipsam terminare sub conceptu relatiui, quia potest esse in rerum natura absque eo quod terminet, & quia eo ipso quo concipitur terminare aliud, concipitur modo relatiuo: sed fundamentum potest esse in rerum natura absque eo quod fundet, & eo ipso quo intelligitur fundare relationem ad aliud, intelligitur tam bene per modum relatiui, quam intelligitur terminus per modum relatiui, quando intelligitur terminare: ergo si hoc non obstante fundamentum fundat sub ratione absoluta, terminus etiam terminabit sub ratione absoluta, quæ ratio mihi videtur valde virgere.

Probatur quinto, quia illud est formaliter terminus relationis, ad quod relatio refert fundamentum: sed refert ad absolutum: ergo absolutum est terminus formalis ipsius, & non relatiuum. Probatur minor, quia non dicitur pater esse pater filij, prout filius dicit formaliter relationem filiationis; nec album esse dissimile nigro, prout nigrum dicit dissimilitudinem ad ipsum; imò quantum ad hoc sunt similia, quia vtrumque dicit similitudinem: sed pater dicitur pater istius personæ, quæ habet filiationem illam, & album dicitur dissimile nigro, vt nigrum est.

Quod confirmatur, quia, vt supra dixi, referretur ad nigrum, quamvis non esset alia dissimilitudo in nigro.

101. Obiicit primo, pro *Complutensibus*, secundum Philosophum hic: relatiua omnia dicuntur ad conuertentiam. Verba Philosophi sunt: *Amplius siquidem conuenienter assignatur ad quod dicitur, omnibus aliis sublatiis, quacumque accidentia sunt: relicto autem solo illo, ad quod assignatum est, conuenienter semper ad ipsum dicitur; vt si seruus ad hominem dicitur, circumscriptis omnibus, quæ accidentia sunt domino, vt esse bipedem vel hominem, relicto vero solo quod dominus est, semper seruus ad ipsum dicitur, & paulo post: Circumscribatur ab homine esse dominum, non sane amplius seruus ad dominum dicitur: cum enim dominus non sit, nec seruus dicitur.* Quibus verbis, inquirunt *Complutenses*, manifeste docet Aristoteles, quod sublata à termino relationis quacumque ratione absoluta, si maneat relatiua denominatio, vere terminat relationem: ergo relatio terminatur ad relatiuum vniuersaliter: vniuersaliter enim loquitur Philosophus. Hoc videtur fundamentum *Complutensium* ad dicendum quod sua sententia sit conformior Aristoteli.

Sed facile respondetur cōcedendo, quod relatiua dicantur ad conuertentiam, quia quoties est verum, quod Petrus sit dominus

Relatio non existit fundamentum ex ratione accidentis, vt sic.

Relatio quatenus dicit esse ad est quid reale.

do natus Pauli, certum est, quod Paulus sit seruus Petri, & si album sit dissimile nigro, nigrum erit dissimile albo, & si homo sit sciens conclusionem, conclusio erit scita ab homine, nec vltus de hoc dubitat. Concedo etiam, quod ablata quacumque ratione accidentali termino relatiui, præter denominationem relatiuam, relatiuum dicitur ad illum terminum. Sed nego hinc sequi, quod relatio terminetur ad terminum, vt habet istam denominationem relatiuam: sicut enim omnes concedent, quod fundamentum non fundaret actu relationem, nisi esset actu relatio, & posito quod sit relatio, necessario fundat ipsam circumscripto quocumque alio, & tamen hoc non obstante fundamentum non habet formaliter fundare ab ipsa relatione: ita quamuis non referretur pater ad filium, nisi filius haberet filiationem, & posita filiatione, circumscriptis quibuscumque aliis, referretur ad ipsum, non sequitur, quod filius formaliter terminet relationem patris, vt habet denominationem illam relatiuam. Solum ergo sequitur, quod ista denominatio relatiua sit concomitans, aut sequens necessario terminationem relationis sic, vt à posteriori possit ex ea colligi, quod relatiuum terminetur, vel non terminetur.

102. *Obiicies secundo.* Non potest intelligi relatio sine eo, quod intelligatur correlatio, correlationes enim ex Philosopho sunt simul natura & cognitione: sed hoc non esset verum, nisi vnum ex illis esset terminus alterius, vel formalis vel materialis.

Respondeo primo, negando maiorem: probabile enim est, quod quis posset cognoscere aliquem habere relationem paternitatis, antequam cognosceret alium aliquem habere relationem filiationis: quamuis enim deduceret ex noua denominatione patris debere esse paternitatem in illo, qui sic denominatur, non videtur adeo necessarium, quod talem discursum applicet statim ad inferendum, quod daretur similiter filiationis relatio in filio.

Quod confirmatur, quia sicut potest quis intelligere relationem tertij generis, non intelligendo correlationem, eodem modo posset etiam intelligere similitudinem albi ad album non intelligendo aliam similitudinem in altero albo, imo debet necessario applicare alium discursum, ad colligendum, quod sit alia similitudo mutua. Ad probationem autem maioris dico non esse sensum Philosophi, quod relationes simul necessario cognoscantur, sed quod neutra ex natura sua præexigat cognitionem alterius.

Respondeo secundo, supponendo veritatem maioris, negando minorem: quia ratio cur relatio non possit intelligi sine correlatione non est, quod correlatio esset terminus eius; sed quod causæ determinantes intellectum, ad intelligendam relationem, sunt sufficienter applicatæ ad determinandum ipsum ad intelligendam correlationem, & propterea, cum sint causæ naturales, necessario determinant ipsum.

103. *Obiicies tertio,* in Diuinis paternitas habet pro termino filiationem, aut saltem filiatio est de ratione intrinsecè constitutiuam termini ipsius: ergo similiter in creatis. Propter hanc obiectionem *Complutenses* videntur existimasse suam sententiam congruentiorem Christianæ Philosophiæ, & Theologiæ.

Respondeo negando consequentiam: & ratio disparitatis est, quod filiatio sit constitutiuam filij in esse personæ realiter distinctæ à patre; & cum terminus debeat esse realiter distinctus à re relata, hinc filiatio intrinsecè ingreditur constitutionem termini paternitatis: in creatis vero filiatio non est, quæ constituit rem, quæ est filius, in esse personæ realiter distinctæ, & propterea non est necessarium, vt ingreditur constitutionem termini paternitatis. Falsum autem est, quod dicunt *Complutenses*, ex ratione relationis vt sic, ori, vt terminet se inuicem, tū ex dictis, tum etiam quia si ex ratione relationis vt sic oritur, vt relatiuum deberet referri ad aliud relatiuum constitutum per aliam relationem, quemadmodum refertur Pater diuinus ad Filium, sequeretur, quod relationes tertij generis, sic deberent referri, quod falsum est secundum omnes: nam licet referantur ad relatiuum secundum auctores primæ sententiæ, tamen non referuntur ad relatiuum constitutum per

aliam relationem, aliàs essent mutue relationes. Itaque, quod relationes diuinæ referantur ad se inuicem, non oritur etiam ex eo, quod sint diuinæ, & substantiales, vt aliqui dicunt, quia relatio similitudinis, quam dicit pater ad filium, non terminatur ad correlationem; & tamen est diuina, & substantialis, & infinita: oritur ergo ex ratione iam dicta, quia ipsæ sunt constitutiuæ intrinsecæ, extremorum in esse realiter distinctorum; & consequenter, quandoquidem relatio omnis terminetur ad terminum realiter distinctum à suo fundamento, paternitas diuina debet terminare filiationem diuinam, per quam constituitur filius realiter distinctus à patre.

Confirmatur, quia relatio in diuinis constituit suum fundamentum in esse realiter distincto à termino, & non præsupponit fundamentum à termino realiter distinctum, quamuis relatio creata hoc non habeat: ergo posset relatio in diuinis terminari ad relatiuum, licet relatio creata sic non terminaretur.

104. *Obiicies quarto,* sequeretur, quod Deus poneretur sub propria ratione absoluta in definitione creaturæ ordinis naturalis, & sic aliqua creatura ordinis naturalis, esset naturaliter incognoscibilis; quia non posset cognosci, nisi cognito Deo sub illa ratione: sic autem nequit cognosci naturaliter.

Respondeo, sub quacumque ratione referatur creatura ad Deum, Deum debere poni in definitione creaturæ, & si illa ratio nequit naturaliter cognosci, nec creatura etiam vt sic relata, cognosci poterit, & vt sic etiam erit incomprehensibilis; quatenus tamen refertur ad Deum sub conceptibus, quos possumus habere naturaliter de ipso, sic poterit cognosci naturaliter.

Præterea hoc argumentum vrgeri potest contra *Complutenses*, qui eo vtuntur: nam certum est, vt cognoscatur relatio aliqua, siue terminetur ad absolutum, vt nos tenemus, siue ad relatiuum, vt tenent aduersarij, debere necessario cognosci terminum, qui terminat ipsam, non solum secundum esse relatiuum formaliter, sed secundum esse absolutum, quod denominatur relatiuum: verbi gratia vt cognoscatur similitudo fundata in albo, debet necessario cognosci album, quod terminat ipsam: & non solum sufficit cognoscere, quod terminet, sed debet cognosci sub ratione albi, alias non sciemus illam relationem, quæ in albo fundatur, esse similitudinem potius, quam dissimilitudinem, vt est euident, tunc sic: ergo si aliqua creatura dicat relationem ad Deum, debet cognosci Deus non solum sub denominatione relatiua, sed sub ratione illa, quæ præexigitur in ipso, vt habeat illam denominationem, & sic conuincit tota difficultas obiectionis, vt manifestum apparet.

105. *Obiicies quinto:* illud est terminus relationis, quo posito ponitur, & quo ablato aufertur: sed posita correlatione ponitur, & ea ablata aufertur: ergo.

Respondeo, distinguendo maiorem: si sit aliquid prius, transeat, si non sit, nego maiorem: correlatio autem non est prior relatione.

Respondeo secundo, simpliciter negando maiorem, quia sic fundamentum proximum esset terminus, quia eo posito & ablato ponitur & aufertur relatio.

Obiicies sexto, Datur oppositio inter correlatiua quæ talia formaliter: ergo vnum correlatiuum formaliter terminatur ad alterum formaliter.

Respondeo, negando consequentiam, solum enim sequitur, quod vnum ex ipsis sit distinctum realiter ab altero, & quod terminetur ad aliquid, ad quod non terminatur alterum, & quod non possit esse in eodem fundamento cum altero, quod non est contra nos.

Respondeo tertio, distinguendo consequens, quatenus sunt opposita, transeat; quatenus referunt fundamenta sua alio modo, nego.

QVÆSTIO VIII.

Virum vna relatio possit fundare aliam relationem.

106. *S*ensus huius questionis est, an quemadmodum vnum album refertur ad aliud per relationem similitudinis, distinctam realiter aut modaliter ab extremis, ita etiam illa similitudo referatur per aliam relationem similitudinis

ad